

Anna Källén (red.). *Making cultural history. New perspectives on Western heritage*. Lund: Nordic Academic Press 2013. 208 s. ISBN 978-91-87351-19-8.

Dette er ikke en enkel udgivelse at anmelde. I særdeleshed ikke til et specialiseret tidsskrift som *Nordisk Museologi*. Udgivelsen består nemlig – foruden en kort introduktion – af en samling på 17 meget forskellige små essays, hvis hovedsaglige fællesnavn er forfatterens deltagelse i den kulturhistoriske forskerskole *FoKult* ved Stockholms Universitet under deres ph.d.-uddannelse. I anmeldelsen fokuserer jeg derfor på de bidrag, som efter min mening har mest relevans for museumsforskningsinteresserede læsere, og behandler de resterende bidrag mere overordnet i en diskussion af selve udgivelsen og dens præmisser og målsætning.

KULTURHISTORIENS POTENTIALER

I bogens indledning, skrevet af redaktøren ph.d. Anna Källén sammen med lederen af FoKult, professor Inga Sanner, lægges stor vægt på kulturhistoriens udefinerbarhed, og bogens allerførste ord lyder således som følger: "Cultural history tends to elude positive definition" (s. 7). Denne udefinerbarhed vælger forfatterne at se som en styrke snarere end som et problem for den kulturhistoriske forskning generelt og denne antologiudgivelse konkret: "Given this variety of associations, we will leave the attempt at a precise definition behind. In this volume we want to make a point of that fundamental slipperiness, maintaining that you can never know precisely what cultural history is until it is actually made" (s. 8). Med tanke på udgivelsens karakter af antologi med meget forskelligartede bidrag synes dette

greb – foruden at være helt validt fagligt – også at være et klogt valg.

Et andet aspekt ved kulturhistorie, der vægtlægges allerede i introduktionen, er dens kritiske potentiale. Det beskrives som en nærmest indbygget kvalitet – og på den måde vel således et definerende træk – ved kulturhistorien, at den er kritisk og med udgivelsen vil forfatterne vise forskellige aspekter af dette kritiske potentiale. Opsummerende skriver de i første afsnit:

While such an evasive character may still be deemed a weakness in some academic circumstances, it is not the case with cultural history: much of its strength and analytical potential is to be found precisely in this slipperiness, in its critical attitude to authoritative categorization, and its relentless movement towards new angles, new spaces beyond the evident and canonical (s. 7).

Ved at introducere kritiske blikke på eksisterende viden fra nye og overraskende vinkler ønsker forfatterne at ryste vedtagne "sandheder" i de etablerede forskningsdiskurser.

TVERFAGLIGHEDENS STYRKER

Som nævnt er samlingen af bidrag i antologien meget forskelligartede, og det tværfaglige diskussionsfællesskab, som forskerskolen har faciliteret, beskrives også i introduktionen som helt afgørende for de enkelte teksters udformning og argumenter. Selvom der kun er få egentlige museums-/udstillingsanalyser berøres i bogen mange emner, som har relevans for museumsforskningen, såsom medier, kulturarv, erindring, publikumsdeltagelse, medkurerer, vidensproduktion og -formidling, klassifikationsstrategier, forsknings- og formidlingsfinansiering, materialitet etc. Evnen til at få øje på nye vinkler ved eget materiale

og forskningsfelt beskrives i indledningen som værende afgørende skarpt i mødet med andre fagligheder, der ser forskningen på (lidt) andre måder. Inden for det overordnede – og udefinerede – felt 'kulturhistorie' præsenteres læseren altså for en række eksempelstudier inden for forskellige fagdiscipliner, der præsenteres som havende kritisk potentiale og værende fostret af tværfaglige udvekslinger.

TRE TVÆRGÅENDE NEDSLAG

På denne baggrund synes det oplagt at dvæle lidt ved et par emner eller fænomener, der går på tværs af flere af bidragene, og som må siges at have relevans for museumsforskningen. Helt overordnet og også ekspliciteret i indledningen står antagelsen om en (eventuelt politiserende eller politisk) sammenhæng mellem fortid og nutid – både i og uden for kulturhistorisk forskning. I eksempelvis kapitel 12 hvor forfatteren Daniel Strand baseret på Sara Edenheims tankning, fremfører det spændende forslag at benytte anakronisme som forskningsstrategi, beskrives denne relation som et efterstræbellesværdigt mål i sig selv:

Rather than clinging to the idea of passed events as something forever gone, existing beyond our scope in a semi-metaphysical register called 'the past', a historiography that really matters to the present must acknowledge history as something inextricately bound to, indeed created by, current practices (s. 145).

Relationen mellem fortid og nutid gør sig også gældende i de tre udvalgte tværgående nedslagspunkter i denne anmeldelse. Flere af kapitlerne beskæftiger sig med kulturarvens status og med "kanonisering" eller udvælgelse af, hvad der skal kvalificere havende status som "kulturarv". Eksempelvis i kapitel 13,

hvor Elisabeth Niklasson undersøger betydningen af finansieringskilder for udvælgelsen af hvilken forskning, der prioriteres og hvilken kulturarv der således kanoniseres eller i Ingrid Bergs studie i kapitel 15 af arkæologisk praksis og de indvirkninger denne har på hvilken fortid der vurderes som den vigtigste og dermed kanoniseres som kulturarv. Også Adam Hjortén undersøger i kapitel 4, hvorledes nutidige relationer og politiske prioriteringer influerer på kulturarvsudvælgelse – her i form af mellemstatslige venskabsstatuer.

Samme dynamik er på spil i flere af de essays, der på den ene eller anden måde beskæftiger sig med arkivering og organisering af kulturhistorisk materiale. I kapitel 11 viser Emma Hagström Molin således, hvordan organisation af et bibliotek og de klassifikationsmekanismer, der ligger til grund for denne, har indflydelse på hvilken viden man kan få adgang til i bogsamlingen. Med udgangspunkt i digitaliseringen af William Blake-arkivet behandler Per Israelson i kapitel 8 de muligheder, ny informationsteknologi skaber i organisation af kulturarv, blandt andet i forbindelse med udvidet tilgængelighed og demokratisering af denne.

Sidste tværgående emne, jeg har valgt at fremdrage i denne anmeldelse, er erindring, som flere af bidragene på forskellig vis kredser om. I kapitel 14 om brugen af *oral history* i forbindelse med politisk aktivisme og forskning i den store svenske minestrejke i 1969-70 knytter Robert Nilsson refleksioner om erindring sammen med kulturhistoriens teorier og metoder – og ikke mindst kildematerialets status. En anden måde at behandle erindring på viser Lisa Ehlin i kapitel 9 om Google og den kollektive erindring som netjenesten faciliterer skabelsen af og som vedligeholdes og medproduceres af brugerne.

TRE EKSEMPELSTUDIER

Næst kapitel 9 udgør også mit første eksempel på særligt museumsrelevante bidrag i antologien – også selvom det ikke direkte har fokus på museer eller udstillinger. Årsagen, til at jeg har valgt at fokusere lidt på dette essay, skal findes i dens diskussion af internetmediet som udfordring og mulighed for kulturarv og kollektiv erindring. Ehlin beskriver afslutningsvist Googles tjenester som et eksempel på post-museet, hvor eksperter, kuratorer, publikum og brugere glider sammen i kulturarvsproducerende og -vedligeholdende medierede netværk:

Rather than imaginary museums, then, Google's various projects can be seen as a form of post-museum, which leaves the fixed categorizations of the institution, the audience, the permanent and the ephemeral behind. It is a third option, unintentional and unfixed, extending the concept of meaning to something networked and mediated. The crowd and the expert, the technology and the curator, the software and the user: all are dependent on one another (s. 115).

Informationsteknologiens udfordringer af og muligheder for de klassiske museer er i høj grad et aktuelt emne for museologien.

Johan Linders bidrag i kapitel 3 udspringer mere direkte af praksisser på et klassisk museum – Stockholms bymuseum (Stockholms Stadsmuseum) – men diskuterer som Ehlin's bidrag muligheder og udfordringer ved at bringe museets aktiviteter uden for murene – helt konkret ud i byen. Studiet tager nemlig udgangspunkt i førnævnte museums byvandring baseret på Millenium-trilogiens fiktioniserede cityscape. I Linders kritiske analyse undersøges implikationerne ved at inddrage populære fiktionsskikkelser og land-/cityscapes i

museumsformidlingen, og den pris museumsinstitutioner betaler ved at indgå i city-brandingsprojekter med eksempelvis inddragelse af populærfiktion i formidlingspraksisserne.

En egentlig udstillings- eller museumsanalyse findes kun i bogens kapitel 2, i hvilket Britta Zetterström Geschwind med udgangspunkt i læsninger af den imponante løvefigur, der dominerer indgangen til Historiska museet i Stockholm reflekterer over køn, materialitet og autenticitet på museer og i udstillinger. Løven er en kopi af en berømt løvestatue i Piræus og sammen med Historiska museets bygninger, rum og indretning udgør den materialet, som analyserne i kapitlet foretages på. Zetterström Geschwind argumenterer for, at indgangspartiet til et museum er med til at sætte scenen for publikums besøg og den viden, de tager med sig hjem – og i dette konkrete tilfælde spiller den store løvefigur en rolle i denne betydningsfulde stemningsættelse:

The museum entrance is a design with ideological overtones. Earlier values and ideals, now considered obsolete, may remain in materialized forms that have a more or less conspicuous impact on those who walk through and sensuously experience the museum. Even if we know nothing about it, the large Lion towering over us in the entrance affects us, as it forms part of the prelude to everything that we will experience and learn inside the museum (s. 35).

At museumsbygninger, rum og indretning har indflydelse på publikums oplevelser er ikke en banbrydende ny indsigt, og jeg ville nok heller ikke abonnere på den noget deterministiske og ensrettede kommunikationsvej mellem bygning og museumsgæst, som citatet ovenfor bringer frem, men indsigten er ikke desto mindre væsentlig at huske på og få belyst konkret gennem eksempelstudier.

Som vil fremgå af ovenstående er der masser af interessante betragtninger og tekster i antologien – mange også af relevans for museumsforskning. Men som samlet udgivelse er antologien ikke uproblematisk. At understrege kulturhistoriens udefinerbarhed og tværfaglighedens styrker er slet ikke urimeligt, og det er næsten nødvendigt i forbindelse med en samling af så forskelligartede essays, der kun vanskeligt ville kunne lade sig gøre at samle under ét. Men jeg savner ikke desto mindre en samlende diskussion, eventuelt af et begreb eller en tilgang, som ville få udgivelsen til at fremstå mindre fragmenteret og tilfældig. Eller gennemgående refleksioner over hvordan tværfagligheden har virket styrkende på de enkelte studier? Når ingen af bidragene adresserer tværfaglighedens potentialer og de indsigter, de selv er blevet beriget med igennem samarbejdet, fremstår det mestendels som postulat, som læserne ikke rigtig bliver klogere på tværfaglighedens fordele og ulemper af.

Som de fleste antologier er denne udgivelse lidt ujævn, og manglen på samlende eller gennemgående tematikker gør ikke dette problem mindre, men der er ikke desto mindre flere læseværdige bidrag blandt eksempelstudierne, og der vil – med den meget brede vifte af fagligheder og tilgange – næsten uundgåeligt være lidt for enhver, der har smag for kulturhistorisk forskning.

Anne Folke Henningsen, ph.d, adjunkt i
etnologi
Københavns Universitet
folke@hum.ku.dk

Line Hjorth Christensen. *Plakatbevægelsen. En britisk designfront i mellemkrigsårene.* Grafisk design, Michael Jensen, København: Museum Tusulanums Forlag 2013. 304 s. ISBN 978-87-635-3047-7.

I et let og velformidlet sprog indkredser Line Hjorth Christensen det, hun navngiver "plakatbevægelsen" i britisk mellemkrigstid. Hvad der til at starte med synes som et snævert projekt – at skrive om en håndfuld plakatdesignere og deres opdragsgivere – folder sig ud som en tankevækkende og engagerende fortælling om grænserne mellem billedkunst, brugsgrafik, byrum og udstilling. Særligt det sidste emne – de eksperimenterende plakaters forhold til fremvisningens kontekst – kommer med inspirerende pointer, der ansporer til at tænke designgenstandens placering i museet på nye måder. Mere om alle kvaliteterne lige straks, men først skal slås fast, at dette er en smuk og indbydende udgivelse, hvor tekst, illustrationer og layout beriger og forstærker hinanden. Dens appel bør række langt.

Som en formidlingsmassigt velvalgt åbning ind til et emne, der ikke nødvendigvis er særligt kendt, stilles skarpt på udstillingen *British Bookkunst*, der fandt sted i København i 1932 med inddragelse af både Kunstindustrimuseet, Industrirbygningen, Tivoli og Forum. Ud fra datidens danske perspektiv på design, funktion og æstetik skyder teksten sig ind på, hvordan den litografiske plakat allerede dengang blev set som et væsentligt udstillingsobjekt, men at den også var meget mere, end hvad den hjemlige debat nåede at gribe. Som en hel bevægelses vigtigste produkt var den nemlig udtryk for "en særlig brugsorienteret gren af den europæiske modernisme, som på én gang fornyede plakatsproget og videreførte